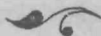

„Nizdol bo boljše“, je menil Mačkov Jernejec, in tako jih meni še mnogo drugih. Vendar pa to ni res. Pač je nizdol ložje, toda ne boljše, temveč nevarnejše. Res po klancu gor trpé ljudje in živina, a nesreče se zgodé navadno le po klancu dol, kjer se vozi ugodnejše.

Taka je tudi z vožnjo po cesti našega življenja. Mnogo varnejši potujejo oni, ki hodijo strma, težavna pota trpljenja, kot oni, ki se sprehajajo po cestah veselja in ugodnosti. Koliko učenjakov in veljakov je hodilo prva svoja leta, leta učenja, po poti ubožstva in siromaštva — pa so jo privozili do časti in slave; mnogo jih je pa, ki so sedeli v mladosti pri polnih skledah, na stara leta jim pa trda prede. Zato pravi latinski rek: *Per aspera ad astra*, po grapavem se pride do zvezd. Isto resnico nam je povedal tudi Zveličar: „Tesna je pot, katera pelje v življenje“, in „prostorna je pot, katera pelje v pogubljenje, in veliko jih je, kateri hodijo po nji“.

Ferd. Gregorec.

Iz dežele bajk in basni.

37. Žabje-mišja vojska.

(Prosto poslovenjeno.)

(Dalje).

II.

(Miši napovedó žabam vojsko. Kako se je vršila in kakó skončala.)

Ker princa Drobinojeda in njegovih spremljevalcev že več dni ni bilo domov, si je mislil kralj Mnogoglod, da so na lovu zašli. Zato je razposlal poslanece na vse strani, da poiščejo ponesrečence. Ni dolgo trajalo, pa se vrnejo nekateri vsi potrti na kraljev dvor, da sporoče, kaj se je pripetilo princu in njegovim spremljevalcem, in kako sramotno so se žabe vedle proti njim. Zdaj pa nastane glasno mrmranje in vršanje med mišmi. Kraljica Sladkojeda je omedlela, princezinje pa so tako glasno plakale, da je bilo skoraj nespodobno. Vitezi in dvorne gospe so obupno vile roke, vsi pa so oblekli žalne obleke. Kralj Mnogoglod je bil neutolažljiv. Njegova žalost je bila tako silna, da je v časih kar besnel. „Zakleta bodi vsa moja država!“ je vpil in si rval dlako iz kožuha. „Sova naj požre vse moje otroke, dehor naj pogoltne mojo ženo in jež mene samega, ako se ne bom maščeval zaradi smrti ljubljenega princa!“ Potem pa je sklical vse svoje kneze in državnike na posvetovanje ter jih ogovoril tako-le: „Gorje meni! Naša država je osirotela, kajti vsi moji sinovi so pomrli. Prvorojenčka je požrla podlasica, ko je bil še v zibelki; drugega je iztrgal Mijavkač iz mojega naročja; tretji je lakote in obupa umrl v mišnici; Drobinojed pa, ki mi je lajšal in slajšal dneve moje starosti, ki je bil ljubljenec vse države, ož, ta pa leži v mrzlih valovih in to zavoljo zvijače in prekanjenosti tega oholega

Mehureža.“ Tako je govoril kralj. Ko je pa prenehal z govorom vsled bolesti in žalosti, je nastalo zamolklo mrmranje med navzočimi. Knezi so udarjali ob svoje meče in kričali: „Smrt in poguba žabjemu rodu! Bodi vojska! Kvišku, kralj Mnogoglod, vodi nas v boj!“ Le eden izmed navzočih knezov je pomenljivo zmajeval z glavo; to je bil stari Ljubomir vitez Skrivač. V dobro premišljenem govoru je pojasnjeval, da je vojska bedarija, zavoljo nje da je bilo že prelite mnogo nedolžne krvi. „Vojska povzroča sovražniku in prijatelju mnogo zla, zato je vendar pametnejše, da se izlepa poravna navzkrižje. Pošljite odposlanca h kralju Mehurežu, naj pride na naš dvor, kjer bo delal pokoro za storjeno grozodejstvo. Ako pa ne pride, izkusite ga ujeti skrivoma, ko se bo izprehajal na obrežju med vrbami, ali pa kadar gre na mušičji lov. Potem ga pa usmrtite za njegovo hudodelstvo.“

Prezirljivo in zaničljivo je gledal kralj Mnogoglod starega moža ter ga nahrulil: „Kaj, starec, tako se bojiš za svojo grbasto kožo! Ostani doma, strahopetec, in zarij se v najskrivnejšo luknjo! Kdor se pa hoče veseliti moje naklonjenosti, oborôži se s kopjem in mečem, v treh dneh se prične krvavi ples — vojska!“

„Začni se!“ je zaklical nestrpno Polizec iz Pladnika. „Sramujte se bojazljivosti, Ljubomir plemeniti Skrivač! Smo mar mi strahopetni zajci, ki se puste preganjati od psov in bi se ne postavili v bran? Mi nismo! Ako je kača užaljena, nabrusi svoj strupeni zob; bučela se brani s svojim želom, mi pa hočemo naučiti kozjih molitvic širokoustne regljavke z udarci, sunki in ugrizi. Starci naj pa doma premotrivajo in preudarjajo, mi mlajši pa se gremo borit za našega premilostivega kralja!“

„Tako je!“ so kričali navzoči knezi. Nato so se razšli, da skličejo in oborože svoje podložnike. Oj, to je bilo takrat živahno v mišjem kraljestvu! Neštete množice mišjih vojščakov so se izprehajale po mestih in vaseh. To je bilo kovanja, piljenja, šivanja, snaženja, tolčenja, žaganja, rezljanja in potenja! Nista še minila dva dneva, že je bilo oboroženih na tisoče mišjih vojščakov ter zbranih pod raznimi prapori. Nepopisno navdušenje je vladalo vsepovsod. Slikovito opravljeni vojskovodje so vežbali svoje trume ter jih osrčevali z vznesenimi govori. Vojščaki pa so si dopovedovali junaške čine svojih pradedov ter prisegali, da hočejo uničiti žabje kraljestvo za vedno.

Napočil je dan odhoda. Še poslednjikrat je žena podala možu roko, otroci so se jokaje poslavljali od svojih očetov, brat je stiskal desnico bratu, in solznih oči je gledala mati za svojim hrabrim sinom. Le starčki, žene in otroci so ostali doma, da bi vršili poljska dela, pripravljali obvezila in nabirali zdravilnih zelišč. Nekateri pa so nabirali tudi milodare za ponesrečene vojščake, njih vdove in sirote. Medtem pa je poslal kralj Mnogoglod štiri najboljše trobentače k jezeru, da napovedó žabam vojsko.

Kakor hitro so zadonele trombe, je oživel na hip vse bičevje. Negledna množica žab in žabic je stegovalo svoje glavice iz vode, zvedavo pričakujoč, kaj bodo povedali prišleci. Eden izmed trobentačev spleza na razglasilni steber, to je bila velika skala, ki je štrlela pri bregu iz zemlje,

ter jame s krepkim glasom govoriti: „Kralj Mnogoglod, vladar vseh miši na božjem svetu, vam napoveduje po meni odposlancu vojsko, ker je kralj Mehurež umoril njegovega sina s hinavska zvijačo. Prav na tem kraju, kjer se je izvršil umor, našle bodete ve žabe v krvavi bitki svoj pogin. Pripravite in oborožite se, kakor hitro morete, ker naša vojska je že na potu proti vam. Sem dospe gotovo v treh dneh!“

Izbuljenih oči so strmele žabe na oznanjevalca in se niso malo čudile njegovemu predrznemu govorjenju. Komaj pa je napovedovalec odšel, pohitele so žabe z velikim hruščem na kraljevi dvor, kjer je Mehurež se svojci sedel ravno pri obedu. Začuvši pa vrišč in ropot, stopi na balkon in vpraša: „Kaj pa se je zgodilo, ljubi moji, da ste tako razburjeni in vznemirjeni?“ Vse navskriž je vpilo in le z največjo težavo je razumel Mehurež, da je ravnokar napovedal mišji odposlanec žabjemu rodu vojsko.

„Sem li jaz kriv“, reče kralj Mehurež hladnokrvno. „Li nisem mišjega princa vzprejel gostoljubno in mu izkazoval vse časti, kakor zahteva dostojnost? Ali niste vsi videli, da sem ga na svojem lastnem hrbtu nesel, da bi ga privedel na svoj dvor? Zakaj pa je v to dovolil, ako je vedel, da ne more prenašati vode, in se je je preveč napil, zraven pa še pozabil pravočasno zapreti svoja usta. Radi teh budalosti ne zadene mene nikaka krivda in odgovornost. Ako ne uvidi tega njegovo Veličanstvo, prinčev oče, moram reči, da je jako slab mislec in sodnik. Naj le pride starec s svojo vojsko nad nas! Zgrabili bomo te budalaste miši pri repih in pri ušesih in jih zagnali v jezero, kjer naj obžalujejo svojo nepremišljenost.“

„Prosim besede, Veličanstvo!“ zakliče debela žaba, ki je stala v sredi gnječe. „Ne pustimo se tako lahko pregovoriti in preslepiti, posebno, ker vemo, da je zelo nevarno spuščati se z mišmi v krvav boj. Le predobro nam je znana njihova zvijača in zlovoljnost! Kaj pa, ko bi jim prišlo na um, da bi jezero izpodrile in izpodluknjale, da bi potem odtekla vsa voda? Kje naj bi iskale me zavetja in skrivališča pred njihovimi ostrimi zobmi in kremplji? Zatorej je moj nasvet ta: pošljimo k mišim poslanca ter jih prosimo za mir. Bolje je, da jih potolažimo z denarjem, nego s krvjo.“

„Da, da“, so klicale žene vsevprek, „bolje je dati denarja, kakor kri, kajti z mišmi se vojskovati, je nevarna stvar. Ako pa že mora na vsak način teči kri, pa naj se bojuje kralj Mehurež sam, saj je edino on vtopil mišjega princa. — „Grrr, koaks, grrr - rrrak - koaks!“ povzdigne svoj glas vojni minister grof Pumf in reče: „Sramuj se vsak, ki si upa ugovarjati presvetlemu kralju in mu nasprotovati ter mu nasvetovati tak mir, ki bi bil največja sramota za ves žabji rod. Proč, ve ženske, in ne brigajte se za državne zadeve! Vsi možje pa, ste li bojazljivci in strahopetci? Ali niste izvrstno izvežbani v bojni umetnosti, bodisi na suhem, bodisi na vodi? Li nimate orožja, ki bo navdalo sovražnika s strahom in grozo?“

V imenu postave vam zapovem, da se takoj zberete na prostor, kjer imate zbirališča in posvetovanja. Povejte vsemu žabjemu rodu, naj se v dveh dneh pripravi vsak bojevnik za vojsko. Odprite shrambe, kjer hranite orožje in drugo bojno opremo. V osemindesetih urah mora biti zbrana vsa vojska

v bičevju pri sokolovi skali blizu obrežja. Tamkaj udarimo na sovražnika, da pokažemo tem skledolizcem in luknjerilcem, kaj znamo me žabe. Naših otrok otroci pa nas bodo slavili v pesmih in slavospevih: „Korak - kvik, kvak - kvik, kviktorija.“

* * *

Ko so žabe to začule, so bile tako navdušene, da so jele na vsa grla peti svojo bojno pesem: „Kvak - kvik, korak - kvik, kviktorija!“

V jutro tretjega dne, ko so miši še sladko spavale, so se približale nekatere žabe njihovemu taborišču. Dasi so se plazile jako tiho in skrivnostno, vendar jih je takoj opazila mišja straža, ki je z mogočnim glasom zaklicala: „Stoj, kdo tukaj!“

„Prosimo“, povzame Zelenec, kot vodja žabjega odposlanstva, „veleslavna straža nas blagovoli javiti svojemu mogočnemu kralju, kot parlamenterje ali posredovalce, poslane od njega Veličanstva, kralja Mehureža.“

Kmalu se je vrnila odposlana straža ter izjavila, da je kralj pripravljen vzprejeti jih. Mišje Veličanstvo jih res sicer ni vzprejelo preprijazno, vendar je milostivo poslušalo poslance. Ko pa je Zelenec pripovedoval, da je kralj Mehurež voljan, dasi ni kriv smrti princa Drobotinojeda, dvobojevati se z mišjim Veličanstvom, samo da se ne bode po nepotrebnem prelivala nedolžna kri, tedaj je vskipel Mnogoglod in razkačen zakričal: „Povejte svojemu golobučnemu Mehurežu, če ga dvoboj tako zelo veseli, je vsak izmed mojih bojevnikov pripravljen, da mu prekolje njegovo golo bučo. Sicer pa trideset tisoč takih širokoustnežev, kakeršni ste vi, ne da zadoščenja za smrt mojega ljubljenega princa.“

Tako je kralj povedal.

Ta osorni odgovor, še bolj pa strahoviti pogledi kralja, so preplašili posredovalce tako zelo, da so v diru zapustili mišje taborišče. Z nepopisnimi težavami in po skrivnih potih so srečno dospeli do jezera, ne da bi jih bili zasledili preganjalci. Ko so pa povedali njega Veličanstvu, kako sramotilno in zaničljivo je odgovoril mišji kralj, je skočil Mehurež urno na svojega konja ter zapovedal vojskovodjem, naj postavijo bojne čete v red in vrsto.

Kaj lepo je bilo videti, kako slikovito so bili oboroženi in opravljeni žabji vojščaki. Listi bičja so bili njihovi meči, sulice so imeli iz travnatih bilk, čelade iz polževih hišic, pšice iz ribjih koščic, loke pa iz slamnatih bilk. Kdor ni šel peš, je jezdil paglavčka, ki je preskočil s svojim srčnim jezdecem vsakatero oviro. Malokateri vojskovodja se je še mogel ponašati s tako mogočno in veličastno vojsko jezdecev in pešcev, kakor jo je imel kralj Mehurež.

Zadovoljno in zmagovito je opazoval kralj svoje mnogoštevilne polke, ki so korakali mimo njega, dočim je on sukal svojega konja po velikem listu vodne rože. Pa tudi vojaki so bili ponosni na svojega kralja; kajti tako lepo in ponosno ni znal nihče sedeti na konju, kakor on; posebno pa danes, ko je bil tako krasno in bogato opravljen. Pleča in hrbet mu je pokrival zelen plašč iz posušene martinčkove kože. Na glavi je nosil

bliščečo krono iz polževe hišice, odičeno z rdečim peresom. Široki vrat mu je oklepali ličen ovratnik iz čistih biserov, za ščit pa mu je bila pisana lupina želvina. Na levi strani je visel kralju bridki meč, ki se je svetil kakor solnce, v desnici pa je držal težko sulico, katero bi bili držali komaj trije drugi. Tako je bil zavarovan vsakemu udarcu, sunku in vbodu. Vse mu je kričalo gromoviti: Živio! Zdajci pa da kralj povelje: „Stoj!“ — in vsa mogočna truma obstane, kakor en mož ter upre vanj oči. On pa povzdigne glas in reče: „Žlahtni grofje in baroni, srčni vojščaki moji! Moje kraljestvo je v nevarnosti; bliža se mu sovražna mišja vojska, da maščuje smrt princa Drobinojeda. Bodite srčni in neustrašeni na vodi in na kopnem! Pazite posebno na to, da bodete pridajali sovražniku dobroumerjene udarce in smrtonosne sunke. Ne bodite nikomur prizanesljivi! Varujte se edino tega, da mi ne ubijete ali ne ranite mišjega kralja, ker hočem in želim jaz, da sam prebodem njegovo hudobno srce!“ Po teh besedah zaori urnebesni krik, vrišč, ropot in žvenket, da bi bil človek lahko oglušil.

Jedva se je polegel hrup med žabami, že ugledajo, kako korakajo mišje bojne čete, valeč se iz bližnjega gozda. Imele so tako svetlo bojno opravo, da so si morale žabe z levicami zakrivati oči, ker jim je svetlikanje jemalo kar vid, in ker bi drugače niti videti ne bile mogle, kak nastop bo zavzel sovražnik. Pa tudi miši so bile dobro oborožene. Meči so jim bili iz dvoreznega stekla. Oklepi in čelade so se svetlikale kakor najfinejši rogovi. Strelci so imeli puške iz kurjih peres, skozi nje so pihali lečo in grah sovražniku v obraz. Nekateri pa so imeli loke iz ptičjih reber, za pšice pa smrekove igle. Zopet drugi so imeli srpe, kose in bodala, kovana iz čistega ekla. Naredili so jih jim njihovi prijatelji palčki.

Kakor Mehurež je bil pa tudi Slaninoliž opravljen kraljevski. Krtov kožuhek mu je služil kot plašč in njegova krona se je svetila že od daleč kot čisto zlato. Bil je videti ponosen in odločen. Jezdil je krepko poljsko miš, ki se je vpenjala in obnašala kakor besna, ako jo je kralj le količkaj zbodel z ostrogami. „Slava, slava!“ so mu vpile miši, ko so videle to divje jezdenje. „Na mnoga leta, kralj Mnogoglod! Slaninoliž nas vodi k zmagi in slavi!“

In kralj prične:

„Prejasni vitezi iz slavnih rodov! Zvesti moji vojščaki, nepremagljivi borilci, rabite svoje bridke meče z vso neustrašenostjo in borite se z njimi na življenje in na smrt! S tem se ne bode širila le slava velikega mišjega kraljestva po vsem širokem svetu, ampak maščevana bo tudi smrt našega pokojnega princa Drobinojeda?“ Kar nastane strahovito žvižganje in piskanje miši; leča, grah in pesek se usuje po bičevju, kakor bi padala gosta posipica ali „babja jeza“. Žabe zakvakajo in zaregljajo, od jezera zafrče pšice na mišjo vojsko, kakor bi letelo milijone mušic. Bolj in bolj se zblížujeta sovražni trumi. Boj prihaja čimdalje srditejši in silovitejši. Tu se čujejo zmagoslavni glasovi, tamkaj zopet stok in tarnanje premagancev. Ponekod je videti posamezna bojavnika v dvobojih. Na vseh koncih in krajih pa se zaganjajo miši in žabe druga v drugo, sujejo, bijejo, sekajo, nabadajo, da

teče v potokih žlahtna kri. Kako bi mogli popisati vse slavne čine poedinih junakov obeh strank; povedati, kako se je prelomil marsikateri meč, ki je bil že ves oblit s krvjo, kako se je odvzela marsikatera zastava sovražniku, kako so jemali umirajoči junaki slovo od svojih tovarišev, — ne bi bilo povesti ne konca ne kraja.

(Konec prih.)

38. Osel in lisica.

Stric osel je služil mlinarja in mu nosil dan za dnem žito v mlin, moko pa v mesto. Ta enolična služba se je zdela sivcu pretežka. Mislil si je namreč: „To je vendar prehudo! Drugi jedó kruh, jaz pa, dasi nosim žito in moko, moram otepati le slamo. To ni prav, tako ne more dalje!“ Sklene torej, da zapusti mlinarja ter si poišče drugo službo. In kakor sklene, tako tudi stori.

Udinja se pri nekem kramarju, meneč, da se mu kaj zboljša. Ali kramar mu naloži raznolike šare ter ga končno še sam zajezdi in goni z bičem, da bi prepozno ne prišla na semenj. Toda bore osel koraka pod obilo težo le počasi in res prideta s kramarjem malo prepozno na trg. To pa moža tako razjari, da neusmiljeno premleti ubozega osliča z okovano gorjačo, in ga priveže k stebru ter ga pusti ves dan brez jedi in pijače. Oh, ubogi osliček, koliko je pretrpel! In vrhu vsega je bil še tako nerodno privezan, da ni mogel ni leči, niti se kako odpočiti.

V tej revi in stiski se domisli brižni osel svojega prejšnjega gospodarja ter se kesá, da ga je zapustil. Ker se mu je pa pri kramarju godilo čimdalje huje, ga nekega dne skrivaj zapusti ter gre prosit mlinarja, naj bi ga zopet sprejel v službo. Ali ta ga noče.

Odide torej h krznarju služiti. Temu pomaga nositi kože. Ali krznar je bil sirov mož in trdega srca. Ob vsakem koraku je vpil nad oslom ter ga pretepaval po golih rebrih, da se je revež tresel kakor šiba na vodi. To grozovito, nečloveško ravnanje krznarjevo osla neizmerno užali. Ko pride neki večer ves pretepen in na pol mrtev domov, jame glasno pa milo rigati in debele solze se mu usujejo iz oči.

Njegov jok in stok zasliši strina lisica. Radovedna priteče pogledat, kaj to pomenja. Zagleda osla in ga začudeno pokara: „Kaj pa ti je, stričko, da tako milo javkaš?“ Pa osel ne more v velikih bolečinah niti odgovoriti. Zvita lisica, ne bodi lena, zgrabi v kotu škopnik slame ter mu ga podá rekoč: „Vzemi, vzemi, stričko, ta-le škopnik, obriši se in povej mi, kje te boli.“

Nekoliko potolažen vzame osel škopnik ter si obriše solze. Potem pa lisici potoži rekoč: „Ni uda zdravege na mojem telesu. Krznar me huje pretepava ter reži nad menoj: „Grdi muš, grdi muš, punf!“ Krči se mi srce, ko premišlujem svojo grozno revo, pa mi ni jasno, kaj krznar pravzaprav namerava, da me tako neusmiljeno mlati in klesti.“